

BMP-0790-6-3/2015/MJ

Warszawa, dnia 6. listopada 2015 r.

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

W nawiązaniu do wystąpienia Pana Rzecznika z dnia 28 października 2015 roku (sygn. KMP.572.2015) dotyczącego *stworzenia procedury dotyczącej identyfikacji i sposobu postępowania wobec imigrantów będących ofiarami przemocy, tortur lub innego niehumanitarnego traktowania* uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Na wstępie pragnę wskazać, że w odniesieniu do pobytu obywateli państw trzecich, którzy przybędą do Polski w ramach programu relokacji lub przesiedleń zastosowanie znajdzie ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (t.j.: Dz. U. z 2012 r. poz. 680 z późn. zm.). Za opiekę nad cudzoziemcami, którzy złożą wnioski o nadanie statusu uchodźcy na terytorium RP odpowiedzialny będzie Urząd do Spraw Cudzoziemców (UdSC). W trakcie trwania procedury uchodźczej cudzoziemcom zostanie zapewnione kompleksowe wsparcie ze strony UdSC, obejmujące m.in. opiekę medyczną oraz pomoc psychologiczną.

Pragnę również wyjaśnić, że zgodnie z art. 68 ww. ustawy, cudzoziemcowi, który informuje organ prowadzący postępowanie, że był poddany przemocy, jest niepełnosprawny, lub którego stan psychofizyczny stwarza domniemanie, że był poddany przemocy, Szef UdSC zapewnia przeprowadzenie badań lekarskich lub psychologicznych w celu potwierdzenia tych okoliczności. Należy zauważyć, że identyfikacja osób wymagających szczególnego traktowania może nastąpić na każdym etapie postępowania o udzielenie cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tj. na etapie składania wniosku o udzielenie statusu uchodźcy, w toku przeprowadzanych czynności wyjaśniających (przeprowadzanie wywiadu statusowego), a także podczas pobytu cudzoziemca w ośrodku dla cudzoziemców. Niezwłocznie po dokonaniu ww. identyfikacji, niezależnie od etapu na którym nastąpiła, cudzoziemiec kierowany jest na specjalistyczne badania, w celu potwierdzenia wskazanych przez niego okoliczności, a następnie wdrażany jest stosowny tryb postępowania. W tym miejscu warto nadmienić,

że w ramach realizacji zadań związanych z pomocą socjalną dla cudzoziemców, pracownicy UdSC każdorazowo biorą pod uwagę indywidualną sytuację cudzoziemca, zapewniając mu dostęp do adekwatnej do jego stanu zdrowia pomocy medycznej i psychologicznej, nie tylko w kontekście gwarancji proceduralnych, lecz również w celu zapewnienia odpowiedniej opieki i niezbędnego leczenia.

Ponadto wymaga wskazania, że w dniu 13 listopada 2015 roku wejdzie w życie ustawa z dnia 10 września 2015 r. *o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1607), regulująca w sposób kompleksowy zagadnienia związane z identyfikacją oraz postępowaniem wobec osób, które mogą wymagać szczególnego traktowania w toku postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej. Przedmiotowa ustawa wprowadza również katalog osób, które mogą wymagać szczególnego traktowania, wymieniając w nim m.in. osoby poddane torturom, ofiary przemocy psychicznej, fizycznej, w tym seksualnej, a także ofiary handlu ludźmi. Należy wskazać, że na Szefie UdSC spoczywać będzie obowiązek dokonania oceny, czy osoba należąca do wspomnianej kategorii osób wymaga szczególnego traktowania w zakresie m.in. zakwaterowania w ośrodku przystosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz umieszczenia w placówce świadczącej całodobową opiekę pielęgniarstwa i lekarską. W tym miejscu pragnę poinformować, że w wyniku przeprowadzonego postępowania przetargowego UdSC zawarł umowę o świadczenie opieki medycznej dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej z Petra Medica Sp. z o.o. Wymaga dodania, że w celu realizacji odpowiedniej identyfikacji oraz opieki medycznej dla osób z tzw. grup wrażliwych, w umowie z ww. podmiotem świadczącym wspomniane usługi zawarto odpowiednie postanowienia. Świadczenie usług medycznych i psychologicznych dla cudzoziemców realizowane jest przez Petra Medica Sp. z o.o. w ramach zorganizowanego systemu opieki medycznej na terenie całego kraju i w zależności od potrzeb - niezbędnej diagnostyki, porad lekarza specjalisty lub hospitalizacji, we współpracy z publicznymi podmiotami medycznymi wyspecjalizowanymi w danej dziedzinie.

Warto podkreślić, że opisany powyżej zakres zmian w przepisach prawa wychodzi naprzeciw postulatowi wzmocnienia gwarancji poszanowania praw osób, które mogą być ofiarami tortur, przemocy, a także innego niehumanitarnego i poniżającego traktowania oraz tworzenia elementów kompleksowego programu pomocy dla wspomnianych osób w Polsce. Ponadto spójny system opieki medycznej, gwarantujący pomoc lekarza i psychologa oraz prowadzenie badań medycznych dla każdej osoby ubiegającej się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej pozwala stwierdzić, że możliwa jest identyfikacja oraz udzielenie pomocy osobom potrzebującym.

W celu standaryzacji postępowania z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania oraz utrzymania wysokiego poziomu udzielanej ww. osobom pomocy socjalnej, w UdSC opracowana została *Procedura Postępowania z Cudzoziemcami Wymagającymi Szczególnego Traktowania w zakresie Pomocy Socjalnej*. Warto nadmienić, że jedną z grup uwzględnionych w *Procedurze*, stanowią osoby, wobec których istnieje podejrzenie, iż mogą być lub są ofiarami tortur.

Ponadto warto nadmienić, że od dnia 1 kwietnia 2014 roku do dnia 30 czerwca 2015 roku UdSC realizował projekt pn. *Usprawnienie identyfikacji osób ze specjalnymi potrzebami w procedurze o nadanie statusu uchodźcy*, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców. W ramach przedmiotowego projektu została opracowana *Procedura identyfikacji osób o szczególnych potrzebach wnioskujących o nadanie statusu uchodźcy w Polsce*.

Pragnę również poinformować, że w 2013 roku UdSC uczestniczył w projekcie *Response to vulnerability*, realizowanym przez Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców. Wspomniany projekt przeprowadzany był w Europie Środkowej, a udział w nim wzięły również Węgry, Bułgaria, Słowacja i Rumunia. Miał on na celu analizę stanu prawnego oraz faktycznego w zakresie identyfikacji osób ze specjalnymi potrzebami. Warto również nadmienić, że w ramach ww. projektu został przetłumaczony na język polski Protokół Stambulski z dnia 9 sierpnia 1999 r.

Problematyka identyfikacji ofiar przemocy, tortur oraz innego, niehumanitarnego traktowania może również dotyczyć cudzoziemców, wobec których toczy się postępowanie o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach* (Dz. U. poz. 1650 z późn. zm.), po zakończeniu postępowania w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej decyzją negatywną.

Wymaga wskazania, że przesłanki do umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców lub areszcie dla cudzoziemców określa ustawa *o cudzoziemcach*. Jednocześnie warto podkreślić, że zgodnie z art. 400 ww. ustawy postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców nie wydaje się, jeżeli:

- 1) mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia cudzoziemca;
- 2) stan psychofizyczny cudzoziemca może uzasadniać domniemanie, że cudzoziemiec był poddany przemocy.

Cudzoziemca przyjętego do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców poddaje się niezwłocznie badaniu lekarskiemu oraz w miarę potrzeby zabiegom sanitarnym, ma on również

prawo do korzystania z opieki medycznej i do pobytu w szpitalu lub podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą, jeżeli stan jego zdrowia tego wymaga.

Nadzór nad legalnością i prawidłowością pobytu cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach i aresztach dla cudzoziemców sprawuje sędzia penitencjarny sądu okręgowego, właściwego ze względu na miejsce położenia strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców. Wspomniany nadzór polega na kontroli i ocenie w szczególności warunków bytowych cudzoziemców, stanu opieki medycznej, prawidłowości rozmieszczenia cudzoziemców w pokojach dla cudzoziemców i celach mieszkalnych, a także respektowania ich praw.

Przedstawiając powyższe pragnę poinformować, że w Straży Granicznej funkcjonuje opracowany we wrześniu 2015 roku algorytm dotyczący *Zasad postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania*. Przedmiotowy dokument określa warunki niezbędne do identyfikacji ww. kategorii cudzoziemców podczas pobytu w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, wprowadzając m.in. definicję „cudzoziemca wymagającego szczególnego traktowania” oraz tryb postępowania po dokonaniu identyfikacji. Do wspomnianej kategorii cudzoziemców zalicza się m.in. ofiary przemocy, tortur lub innego niehumanitarnego traktowania.

MINISTER
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
z. up. Stanisław Kocioń
Podsekretarz Stanu